

بسم الله الرحمن الرحيم

پیغمبر صلی الله علیه وسلم تانی مهوانیع لهبو جموعی مؤمنین نيزاحه بکا لادبا، تانی خطورهت لهناو مهدينه لادبا به موشريك و به يه هودوه، تانی قانون و نیظامیان لهبو دابنی کو لهبو مؤمنینی دانا، تهديدی نهشاط و عیلاقهتیان بکا، وفقی نائو قانون و نیظامه عامه خو شهویست صلی الله علیه وسلم ته عامولیان لهگهر بکا، تهديدی سلبیات و ئیجابیاتیان بکا لهناو دهولتهی ئیمان.

دوو دهرس پئیشی ئیستاش بهحسی ئهوه مان کرد جموعی مؤمنین لاجئینی ئیمانی موهاجرین که هاتنه ناو مهدينه رۆژ به رۆژ عهده دیان زیاد دهبوو، پیغمبر صلی الله علیه وسلم حیسابی ئهوانیشی دهکرد که کو بتانی ئیدامه ی حیاتی رۆژانهیان بکا به تهئمنی جهمه ی ئیمانی به دانی عهطائاتی ئیمانی، له عینی وهقتیش تهئمنی حاجاتی بهشهریان هر له خواردنهوه ئیسراحت و نووستن و لایهنهکانی دیکه ی بهشهریش، ئهوه هه مووی ئیشی حزرهت بوو صلی الله علیه وسلم لهناو مهدينه، ئه ممان لهبهر ئهوه ی خاریجی مهدينه ئه ویش عالمهک بوو حهتمه ن دهبا لهناو ضمنی قائیمه ی حزرهت مهوجود بی لهبو دیراسه، بهحسی ئهوه مان کرد لهبو ویش حیسابی گهوره ی لهبو روم کردبوو، دهیزانی روم دیراسه ی ئهوضاعی تازهی ناو مهدينه ی کردیبه، روم ئیستیعادی خو ی وهردهگری لهبو رۆژانی داهاتی که بتانی کو مواجهه ی نائو دینه ی بکا، پاش ئهوه ی دینه که ی به کامیلی دیراسهت کردبوو، وه روم ههروه ها فورسیش له رۆژانی یه که می دهولتهی ئیمان موحومله ی ئهوه یان کرد خطوط مائیل دروست بکه ن لهناو مهدينه، وه ههتتا حهده کی زوریش ناجیح بوون، وفقی ئهوه مه علمواتانه ی که پئیمان دهگه یشت وفقی ئهوه مه علمواتانه ئهوانیش خه ریطه یان داده نا لهبووه ی بتانن مواجهه ی قوه تی دهولتهی ئیمان بکه ن له موسته قبل، ئهگهر دووریش بی فورسیش که دهولتهت ئهوه ها بوو.

حه به شهش دهولته کی صه غیر بوو ئه ممان دوور بوو، بهینی حه به شه و بهینی مدینه الرسول قوره یش مهوجود بوون عائق بوون سهدد بوون، ئهگهر پیغمبر صلی الله علیه وسلم حیسابی ئهوانیش بکا دهبا حیسابه کی ئهوه هایان لۆ بکا که ئهوان یه دهگن لهبو جنودی موسته قبل، ئانه ن ناتانی ئیستیفاده یان لی بکا، لویه هر که شهش مانگ بهسه ر تهشکیلی دهولتهی ئیمان رۆیشته پیغمبر صلی الله علیه وسلم دهستی پئیکرد، جموعی موهاجرین که تهشریفیان دههاته مهدينه جهمه ییه جهمه ییه کۆمه ل کۆمه ل، دهریان بیینی لهناو مهدينه به شکلی باز نه دائیره به نیوه تیره ی موعه یهن به خطوطی جوغرافی موعه یهن جییانی لهبو ته عین دهکرد، جموعی موهاجرین بچن ئهوه مه نطه قه یه به هه موو

تهضاریس و تهنوعی دیراسه بکن، هر جار هکیش موهاجیر هکی دهکرده زه عیمی نائو جموعانه له کوتوبی سیره ناوی نرایه سهرایه.

سهرایه ناوهکی عهسکهرییه صرف، پیک دئ له مهجموعه کوتلهی بهشهری له دوازده نهفهر زیاتر، ئهوانیش به کامیلی عوددهی عهسکهریان ئی حهر بی بچن له جئیهکی کهمین دابنن یاخود ئیستیقبالی کهمینهک بکن، ههدهفی ئو سهریهیهی تهفنیشی ئو حالته مهطلوبه بی، یاخود زه عزهعه و ئیثارهی مهشاکیلی بی له نییهتی لهبو ئو جئیهی، به ههموو ئیحتیرام و تهقدیرهوه کوتوبی سیره ئه بهو نهوعه طهرحی سهرایه پیغمبهر دهکا.

ئهمما نهگهر بچینه ناو قورئان وه قورئانی و مهوضوعی تهماشای حهرهکاتی نائو ئیستیطلاعاتانه بکهین، تهماشاههکهین نههدافیان وهکو مهوجوده له کوتوبی سیره بهو نهوعی نهبووه، جارئ پیغمبهر صلی الله علیه وسلم که ههشت سهریهی ئیستیعمال کردییه هر له مامی خویرهوه همزه بن ئهبی طالیب، پاشان عوبهیده ئبن حارث دیسان کوره مامیتی، سهعد بن ئهبی وهقاص کوره پلکیتی، غزهوت وهددان غزهوت بهوات غزهوت ئهلعهشیره غزهوت صهفوان غزهوت عبدالله بن جهحش او سهریه عبدالله بن جهحش، ئهوانه ههموویان ئو ههشت فهصائیلانه در چونیان هیچ یهک تووشی مهعهکهی نهبوینه هر له بیدایهت له یهکهم سهریهوه ههتا نیهایهت، له دوو لهو سهرایانه حهرهت صلی الله علیه وسلم خوئی موشاریک بووه لهگهریان.

له ههموو کوتوبی سیره بهو نهوعی تهقدیم دهکرئ که ئهموالی قورهیش قافیلهی قورهیش له رئی بووه له شام لهبو مهککه، یان له مهککه لهبو شام ئهموالی قورهیشی لهسهر بووه ئهوجه به کرین یا به فروشتن پیغمبهر صلی الله علیه وسلم پی زانییه، به واسطهی دائیرهی ئهمنی خوئی نهفهری ناردییه رئ لهو قهوافلانه بگری، لو؟ چونکی نائو قهوافلانه ئی قورهیشیهکان بوینه ئو قورهیشیهکانه که موهاجیرهکان و پیغمبهریان در بهدرنا هرچی ئهموالی مهنقوله و غیر مهنقولهیان ههبوو ههموی زهفت کرا لهبن دهستان، ئیدی دهبی پیغمبهر صلی الله علیه وسلم لهگهر صهحابهکان رهددی نائو زوئمهی بدهنهوه، ئهوه طهرحی ناو کوتوبی سیرهیه، ئهمما وهره ناو قورئان بهو نهوعی نییه دواپی دئینه سهری.

ههشت سهریه له دووی غزهوه ناونرایه خوئی پیغمبهر صلی الله علیه وسلم موشاریک بی، ئهمما که دئنه چ جئی موعهیبهن لهبو ئو عیرهی نائو قافلهیهی که جئی لهبو تهعین کرابوو بگاتی، پیغمبهر صلی الله علیه وسلم بیگاته سهرئ و ئهسیریان بکا ئینسانهکان وه قافلهکانیش ههمووی بگری و به غهنائیم ههری بگری، له دوو جئیان درئ پیغمبهر گهیشته جئیهکهو قافلهکه رویشتبوو، عیلمهن

ئەمە دەزانیڭ موسبەقەن لەسەر ۋەي مونتەفېقېن پېڭمەبەر صلى الله عليه وسلم ھەرچى ھەرھەكەت و سەكەناتى بەلكو ھەرچى تەلەفۇزى ناو دەۋى بوۋە ھەمۇۋى ۋەھى بوۋە، كەيفە ۋەھى تەخپىئە بە پېڭمەبەر دەكا، كەيفە ۋەھى ياخۇد جېرىل او ھەر مەلائيكەتەكەتەكەتەكە مەسئول بى لە رىعايەي شئونى عەسكەرى و تىجارى و ئىقتىسادى پېڭمەبەر صلى الله عليه وسلم خەبەر نەداتە پېڭمەبەر لە فلان سەعاتى ئەتو بگە فلان جى، لۆۋەي توۋشى عېرەكەي بىي قافلەكەي دەرامەتى قافلەكەي غەصب كەي.

ئىننەما لەناو قورئان مولاھەظەي ئەۋە دەكرى جارى جموعى موھاجرىن لەبەر ئەۋەي خۇيان خەلكى مەدىنە و دەوروبەرى مەدىنە نەبوۋىنە، دەبى كوئەن ھەرچى مەوقىعى جوغرافى و تەبەعاتى ئىجتىماعى تەضارىسى ئەرضى جەۋى ناو مەدىنە و دەوروبەرى مەدىنە ھەمۇۋى ۋەكى ئەنصارىيەكان ئاگادار بن ئەۋانېش، چونكى ئەۋانېش دەبنە جوزء لە كىانى دەولەت جوزء نەك جوزئەكى دەخىل، جوزئەك پېۋە لكىنراي نەء جوزئەك عضوەكى مۆتەكامىل، جوزئەك بن تىيدا شىرئانى ناو عاصىمەي دەولەتى ئىمان كە خىن داۋى ئىمانىيات داۋى لەبۆ ھەموو بەدەنى ئەۋانېش بە زۆر طەبىعى خىنەكەي ۋەربگرى و ئىمتىصاصى بكن، ھىچ ۋەقتەك خۇيان بە مىۋان نەبىنن با عضوەك فەوق نەبىنن كە فىعلەن ئەۋان خارىجن ئەھلى مەدىنە ئەنصارىيەكان ئەۋان صاحىب مەقام و مەكانەنى مۆجتمەعەيە لەناو مەدىنە.

لۆيى ضرورى بوو ئەو جموعە صەحابىيە موھاجىرە ھەمۇۋى ھەموۋىيان فەوج بە فەوج تەبەعاتى ناو دەوروبەرى مەدىنە و ناو مەدىنە ئاگادار بىن، لۆيى ھەموو سەرايەكان دوو صەحابى تىيدا موكەرەر ناكرى ئىلا لەبۆ موھىمەكى موعەيەن، ھەمۇۋى سەرايەكان تەبدىل دەكرى فلان كورى فلان فلان كورى فلان دەروا، ئەۋەندە مەقاعە قەطع دەكا، جوغرافىيەن ئەۋەندە مىلە ھەرچى بە بەر چاۋى دەكەۋى دەبى لە تەقارېر بىنۋوسى، ھەرچى ئىحساس پىدەكا دەبى مەلومات تەدوېن كا، ھەرچى پېڭمەبەر صلى الله عليه وسلم ئەمرى پىكرىيە فلان قەبىلەي دەبىنى دەچىيە كى مەسئولەكەي دەبىيە مىۋانى بەو نەوعەي قسەي لەگەر دەكەي، دەۋەتتەيان دەكەي لەبۆ ئىسلام قەبىلەي فلانى موشرىكن، قەبىلەي فلانى لە فلان جى مەسىحىنە، ھىتكە ئەۋانە جاشن عايدى رومن، مەجموعەي قەبىلەي فلانى عايدى فورسن، ھەشت سىرە دەرچوۋە، ئەگەر مەدىنەي بىننە پىش چاۋى خۇتان ۋەكو بازەك ھەر ھەشتى تەغپىيەي ھەموو دەوروبەرى مەدىنەي كرىيە، لۆيىش لە ھىچ يەك لەو سىرئانە توۋشى غەزۋە نەبوۋە توۋشى شەر نەبوۋە، شىرەكانىيان سەيفەكانىيان ھەموو لەناو كالانى خۇى بوۋە.

لویئی نائوه لهناو میسکمان نرایه لهناو کوتوبی خوومان، وه ئهوهی لهبومان هاتییه له موستهشریقین که پیغمبهر صلی الله علیه وسلم دهرچووه لهبو گرتتی قافلهمکان، وه مقصدهی پیغمبهر صلی الله علیه وسلم قافله گرتن بووه، چونکی تورهی قورهیشیهکانی له در مایه ئهوه هموو مارهوه ئهوه هموو دهرامهتهوه ئهوه هموو پارهوه زیرو و خانی و عهقاراتیان هموو له مهککهی مابوو، تورهی وانی لیکاتهوه پیغمبهر صلی الله علیه وسلم، ئیدی ضروری بوو دری صهحابهکانی موهاجرینیش بداتهوه لوه هندی هجومی کردته سهه نائوه قافلانه.

عیلمهن وهره سهه حقیقهت وه نییه، ئهوه جموعه صهحابه و موهاجرینانه هموویمان ههه موهاجرین، سریهکانیان پیک هینایه لوه؟ چونکی ئهناصاریهکان خویمان ئههلی مهنطقهه خویمان لهوئی ژیاینه کوری مهنطقهه، بست به بست جیههکان پی دهرانن، له عارد له فلان جیه تهپولکه ههیه، فلان جیه برنداویه، فلان جیه نشیویه، فلان قهبیله له فلان جیه عهدهدیان ئهوهندهیه، موتهئسیرن به فلان شت، ئانهوانه هموو کرایته تهقاریر و درایته پیغمبهری صلی الله علیه وسلم، ههه له ئهناصاریهکانهوه پیغمبهر صلی الله علیه وسلم که کرایته تهقاریر دایتیه موهاجرین، له ئهثنای دهرچوونیان به سریه که دهچیه فلان مهنطقهه بهنی مودلیجی لیه ئهوانه مهسیحینه کوری فولانی رهئسیانه، ههته هیوایهتی له فلان شتییه، ئهوه هموو مهعلمات بووه لهکن پیغمبهری صلی الله علیه وسلم، ئهوانه هموو پیغمبهر صلی الله علیه وسلم به درجه بهو دیقتهه تهقدیمی رهئسی سریه کریدییه، رهئسی سریهش له میسکی خوئی ئهوانه هموو تهوین کریدییه، فیعلمن که گهیشتییه مهنطقهه وفقی وهصفی پیغمبهر صلی الله علیه وسلم ئهوه حالتهه دیتییه.

مهئلمهن پیغمبهر صلی الله علیه وسلم ئهمری پیکریدییه که چوویه کن رهئسی قهبیلهه، ئا بهو نهوهی میوانداری کردی، پاشی سهی روهژان ئیسلامی تهقدیم که ئههلی کیتابه موختهملهه لیت قبول کا، که قبولی کرد عیلاقهه ئیجتیماعی لهگهر بهسته کو داوای کچی بکه کچی بییه بیخوازه، ئهگهر دایئ ئهوه وهختی ئهوه سفارتهکمان لهوئی دروست کرد، چونکی لهناو عهشائیر ئهوه مهعروف بوو لایهزالیش ههه ئهوه هیه به واسطهه کچ و ژنخوازی عیلاقاتی ئیجتیماعی دروست دهبی، ههه چی عهدهه ههیه ئهگهر ههشبیه ههته له مهشاکیلی ئیجتیماعی، مهئلمهن کوشتن و سهیاره لیدان و ئهوه کچی دهدهنه یهکتری.

لوهه خین به واسطهه عیلاقهه ئیجتیماعی و به واسطهه جیلی تازه حقد بنیشی، ئهگهر هات ئهوه صهبابیه ناجیح بوو له موهممهه دبلوماسی و ئیمانی خوئی، تانی فیعلمن لهو مهنطقهه دووره له خاریجی مهدینه سفاره دروست بکا، لهبو ئههلی ئیمان پیغمبهر صلی الله علیه وسلم بینای زور

شتى موستهقبهلى لهسەر بکا، يهك لهوانه نهگەر هاتوو فيعلهن جموعى صهحابه ئيحتياجيان به شتهكى ههبي، نهوه فلان عائيله فلان قهبيله له فلان جي دانيشتينه نهوانه ههمووى مندارمهكانيان نهوانه خهوارى خارى ئانهو مندارانهى نهو صهحابهيهينه كه ژنى لى خواستينه.

عيلقاتى نهمنى صهحابه لهناو نهو سريانه نهمرى پيكرايه دهچييه فلان مهنطيقهه، فلان مهجموعهه تيدا مهوجوده، فلان قهبيله نهو قهبيلايه شهراينيه نهتوو موحووله بكه تهرويضيان كهى عهقليات وه ليكهه نهوان لهمه نهمين بن، كه نهمه صاحيب شهر نينه شهر فروش نينه موتهطهريف نينه ئيرههه نينه، نهمه صاحيب دينين دينمان پييه، عهلهه هيدايهتمان پييه، زامان پييه لهبو ئاخيرهت ئينسان دهردينين له جهههنهه لهبو جهنهه، نابينه سههيهه مهشاكيل لهبو حهياتى ئانهوانهه پى بلى، كه وهت پيگوت مورتاح بوون عهقدى ئيتيفاقيهيان لهگەر بكه، كه نهگەر هاتوو دوژمن ههبوون نهوانيان پار پيوهنا لو هجوم كردنه سهر مهدينهه سهر پيغهمههر و صهحابهكانى نهوان نهو هجومانه نهگهن، چونكى نهمه تهئميمان كردينه نهمه له شهري خومان نهمين كردينه.

ههموو نهو سهرايانه بهو ههموو نههدافه نهوعيبانه ئيشى خووى دهديت، مهتهلهن صهحابهه ههبوو پيغهمههر صلى الله عليه وسلم عبدالله بن جهش ههشتهمين سريه بوو، پيى فهرموو كتابهكى داينى نهمرى پى كرد نهو كتابهه ههردهگرى دوو روژ بهو خهتهيدا دهروى دوو روژ، كه دوو روژت تهواو كرد لهو چولاتييهه دار خورمايهك ههيه بهتهنى، دهگهيه بن دارخورمايهكهه دارخورمايهكهه نهوهنده كيلومتر له مهككهه دوره، نهوهندهه له طائف دوره، ئيذهن دارخورمايهكهه كهنته بهينى طائف و بهينى مهككه، نهوه ههمووى تهقاريره مهعلماته پيغهمههر صلى الله عليه وسلم دهدهاته صهحابهيهكهه كه نهميرى نهو سريهه ناوى (عبدالله)يه.

ئيذهن دههه تهقاريرى موسبهقهه لهكن پيغهمههر صلى الله عليه وسلم مهوجود بووبى، مهعلماته لهكن خوشهويست صلى الله عليه وسلم مهوجود بووبى، له كئ ئيجادى كرديهه؟ عهن طهريقى موئميينى ناو مهدينه، كئ خووى موخهطيهه لهو ههموو ئومورانه، مهلائيكهه چونكى خوا جل جلاله خووى موهيمينه لهسهر نههداث قهناعهتمان نهواهيه، (وما ينطق عن الهوى، ان هو الا وحى يوحى (النجم ٤))، صهحابهكهه كتابهكهه ههردهگرى بهرئ دهكهوى خووى و ههشت نهفهري سهعد بن نههه وهقفاص جوندبيهكهه لهكنى، كوره پلكى پيغهمههرهيه له ريبي كه دهگاته پاش دوو روژ رويشتن دهگاته دارخورمايهكهه له بنى ئيسراحهه دهكا.

نهوجا پاشان كتابهكهه دهردينى دهخيئى دهرئ پيغهمههر صلى الله عليه وسلم ئانهوهه پيدايمه، پاش قيچهكيكهه قافلهك بيره دادئ نهمه لهسهرمانه مهعلماته نهقل كهين لهو قافلهيهه لهبو پيغهمههرى

صلی الله علیه وسلم، ئەگەر تووشی گێچەرەکیش بووین ئەو لەسەر ملی من، پێغەمبەر لەناو کتایەکی نووسییه ئەو لەگەرمە با بمانی ئینتیزار دەکەین، ئەو لەگەرم نییه خوا حافیزی بی گلەیی لێناکەم، هەموو صحابیەکان دەلێن بابە ئەمە لەگەرتین بەجێت ناھێلین، فیعلەن پاش فەترەکی تەقە قافلە بەدەر دەکەوی مەجموعە صحابی لەگەر یەکتە مەشورەت دەکەن، دیارە ئەو صحابیەکانە لە موھاجرینە تازەکان بووینە، لەو ئەو ئەو نەبووینە فیعلەن ئیمان لەناو داخیلیان تەواو داکو ترابی، لەو ئەو ئەو نەبووینە یەکسەر دەرین باشە ئەمە ئۆ وازی لێبینین، ئۆ وازی لەو قافلەییە بیبینین صحابەك تازە ئیمان، عبدالله بن جەحش دەرئ بابە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ئەمە پێ نەکردینە، دەرئ کورە ئاخەر راستە پێغەمبەر ئەمە پێ نەکردینە ئەمما پێغەمبەر هەدەفی چ بوو مەقەدە چی بوو، ئەو کاتە مێشکی پێغەمبەر دەخینی لە وێ و ابی پێغەمبەر وەحی ئۆ نایێ، پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم نازانی چ هەیه چ نییه، دەی بینە و بیە ئەو صحابیە ئیقناع دەکا عبدالله بن جەحش چ بکەین باشە والله هجووم کەینە سەر قافلەکی ئەو کوشتمان کوشتمان ئەو ئەسیر ئەسیر دەگرین ئەو تەقەش قافلەکی ئۆ خۆمان دەبەینە مەدینە.

دەزانی ئەو موچریمانە چەندیان ئەزیمەت دایە، چەندیان لەمە کوتیە چەندیان سجن کردینە لەبیرتە بیالیان چ لێدەکرد، فلانیان ئەو لێدەکرد بە عوطف و بە مەشاعیر و ئەحاسیس ئاھو صحابیە ئیقناع کرد، فیعلەن لۆیان دانیشتن بە کەمین، شەیطان لەگەر جموعی موئینین بە ئەو عەکی تە ئیش دەکا، لەگەر جموعی موئینین شەیطان بە ئەو عەکی تە دەخافلێنی، بە کەمین دادەنیشتن قافلەکە دەگاتە جێ هجوومی دەکەنە سەری، یەکەکیان لێ دەکوژن دووشیان بە ئەسیر دەگرن، عبدالله بن موغیر و عوتمان بن موغیرە دوو برانە یەکەکیان دەکوژن، ئەو تە نەو فەل هەردئ ئەو تەقەش ئەو کۆژرای کۆژرای لەوئ بەجێدێن، ئەو هەر اتیە خەبەر دەباتە وئ قافلەکەش لەگەر خۆیان رادەکێشن لەگەر دوو ئەسیری، دینە خزمەت پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم.

پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم لە حەدێتەکان هەموو دەلی: (أَنكَرَ عَلَيْهِمُ فَعَلْتَهُمْ) هەمووی حەز دەکا، صحابەکان هەمووی حەز دەکا چونکی مۆتەھەمن، ئەسیرەکانیش حەز دەکا قافلەکەش دەرئ هەر لەوئ بی هەر لە دووری شارئ بی، ئیشەکیان کردییە ئەمە لەسەر نەبوو، ئەمە کە چییە؟ بەس ئەوندە بە قەناعەتی خۆیان بە عەقڵی خۆیان ئەگەر هات قافلەکە قیچەک زیاتر برۆ داخیلی مەنطیقەیی حەرەم دەبی مەککە، مەککەش کە ئەو مەنطیقەیی جوغرافیەییە کە داخیلی مەنطیقەیی حەرەم بوو دائیرەکی موغناطیسییە شەری لێناکری، نابی شەری لێناکری عەینی وەقتیش (أشهر الحرم) ه.

ئیدی با زوو دەستیان بوهشیننهوه که دەستیان وهشاندهگه نه مقصه دی پیغمبهری ئهو صحابه گهجانه ئهوها فیریان لهو صحابهیهی کرد، پیغمبهر صلی الله علیه وسلم نائوانی حجز کرد، ههتا وهی هاته خواری ههتا وهی لیهات عبدالله بن جهش موراجهعهی خوئی دهکرد، دهیگو خۆزگه ههر دهرنهچووبامایه لهبو ئهو سهریهیهی ئاهویه عهقی ئینسان پیشی وهی بکهوی، ئینسان ئهوها ئیعتیار بکا عهقی جوزئهکه له کیانی ئهو دینهی، دهتانی فیعلهن به عهقی تهحهکوم به ئانی و به موستهقهلی دین بکا، ئهو وهختی ئهوها خوئی و خو ههر ههموو صحابهکان رهئیان لهسهر وهی نهبوو، ئەمما چونکی ئهو ئەمیریان بوو خوئی و ئەوانهیی که رهئیشان لهسهر نهبوو بوونه ضهحیه، ئەوانیش موحاسبه کران، چونکی لهوئ ئینسیحابیان نهکرد، ئەمیریان پیکرابوو که ئیشهکهی بکهن پیکهوه بهس تهقریر بینن نهک شهرهکهی بکهن، نهک پیاو بکوژن.

لویئ که قورههیش به مهوضوعهکهیدا زانی نهوفهل گههشته ناو مهککه، دۆر لیدرا لو ئیسلامان نهها ئیسلامیین ئیرههینه له أشهر الحرم له دهوری موغناطیسیهتی بازنهیی مهککه پیاویان لهمه کوشتییه، نهها کو ماری عالمی تاران دهکهن، ئەوانه مهخسهدیان ههمووی دونیایه مهخسهدیان قافله و خواردنهکه و خورمایهکه و تشتهکانه، گهنمهکهیه میوژهکهیه که لهسهر قافلهکهی بووه، مهخسهدیان ئهوهیه، تهمهشا مهکهن ئەوانه به لافیتاتی دین و ئیسلام به ئیمان ئیدیعا دهکهن.

فیعلهن ئاهو صهحهیه زۆر تهئسیر له پیغمبهر و ئەثری پیغمبهری کرد لهناو مهدینه، ههتا رب العالمین ئایاتی هینایه خواری قیتالی أشهر الحرم موقارنه کرد لهگهر قیتال لهسهر قهضیهی فیتنه و شیرک، (والفتنه أكبر من القتل)، أی الشریک أكبر من القتل، (یسألونک عن الشهر الحرام قتال فییه قل قتال فییه کبیر وصد عن سبیل الله وکفر به والمسجد الحرام وإخراج أهله منه أكبر عند الله والفتنة أكبر من القتل ولا یزالون یقاتلونکم حتی یردوکم عن دینکم إن استطاعوا ومن یرتدد منکم عن دینه فیمت وهو کافر فأولئک حبطت أعمالهم فی الدنیا والآخرة وأولئک أصحاب النار هم فیها خالدون) (البقرة ۲۱۷)، ههتا نیهایهتی ئایهتهکهی ههتا رب العالمین خوئی به له طائفی خوئی عیلاجی مهوضوعی نهکرد پیغمبهر صلی الله علیه وسلم پیئ نهکرا تهدهخول بکا، چونکی ئهمرهکی پیغمبهری شکایه، ئەمری پیغمبهریش سهبع بکری عهقل کاریه تییدا، لهههر مهوضوع ئیمان نهگههیشتییه ئهو سهقهی عهقل کاری تییدا، ئەگهری شهیطانی تییدا ئیحتیمالی زۆره.

ههر شهیطانیشه به جموعی موسلمانان ئیش پیدهکا، باوهر ناکهم چ ومختهکی ههتا قیاداتی ئیسلامیش شهیطان پیئ برئ خوانهکا حاشاکی وان برۆن عارهقی بخۆن، برۆنه بارئ برۆنه پیاو خراپی برۆنه دزی و جهردهیی، شهیطان وهیان پیناری ئهوهیان به میشکی دانایی، ئەمما شتیتهکه

لهوهی خهتهترتریان پندهکا لهوهی گهورهتریان پندهکا، نهوهایان پندهناسینی نهوهی فیعلن که نهوان به نیجتیهادی دهزانن به سهوابی دهزانن، نهوما جولی خهطهئه، جولی موشکیلهیه، جولی فیتنهیه لهبو دین ما عهدای خویمان و جموعی موئمینین.

لیره مهوضوعهک دپته پیش نهویش کو پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم تهحدیدی مهعالیمی ئیمانی و خهطهواپی ئیمانی خوئی کردییه؟ هر له بیدایهت بهحسی نهوهمان کرد رب العالمین که ئیمان ئیمانی لهناو داخلی لهوه ئینسانه دروست کردییه به فیطره لهسر نهوه ئیمان شتی بینا کردییه، نهنبیاء و رسول هاتینه بهس هرچی حواجز هیه لهسر نهوه ئیمانهی لایاندایه نهوجه نهوه ئیمانه دهوری فاعلییهتی خوئی دیتییه له وجود، له واقع، زید من الناس هر نفرهک، هر نفرهک بگرین رب العالمین به ئیمان خهلقی کردییه.

ههتا کابرای کافر که پیی دهگوتری کافر ئیمانی هیه، کفر یهعنی ستر، ئیمانی هیه نهوما ئیمانهکهی ستر کردییه، ههتا به کابرای فلان بلی نهوه کافره خوئی نهصلن نیعتیراف به ئیمانی دهکهی، ئیمانی له داخل هیه نهوما ئیمانهکهی به پردهک به پرژینهک حجز کردییه، کهلیمهی کافر له قورئان ئا نهوهیه مهعنا، پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم هاتییه تهشخیصی نهوه حالتهی نهوه ئینسانهی کردییه به دهرمانی رهبانی، عن طهریقی رهبطی ربوبییهتی الله جل جلاله که لهناو قلبی نهوه ئینسانهی هیه، مهوجوده، نهوما درایته بهرد، درایته ئاو، درایته ئاسن، درایته باران، درایته رۆژ، درایته چیر، درایته کورسی تهواغیط.

نهوه عیلمن ههمووی حهققی (رب العالمین)ه جل جلاله، پیغهمبهرهکه هاتییه نهوه ههموو نهوبابانهی سهحب کردییه ههمووی جمع کردییه له ذاتی رب العالمین، به ئینسانهکهی گوتییه نهوه ههموو نه ورپانه ههمووی درونه، ههمووی مهغشوشن بهس الله (رب)ته، که (رب)ی نهوه ئینسانهی بوو، نهوه ههموو شتانهی لهوه ئینسانهی سهحب کرد رهبطی (رب العالمین)ی کرد، نهوه ومختی ئیمان دهستی به ئیش کردییه، نهوه ومختی ئیمان دهستی به ئیش کردییه، نهگهر نهوه حالته له داخلی ئینسان ئینسانی سهحابی نهبووی توشی مهشاکیل بووه، و پیغهمبهریشی توشی مهشاکیل کردییه صلی الله علیه وسلم.

چونکی دهرسی دابی دینه سر غزوهتی ئوحد، نهفسی حال سهحابی تازه گهنج هاتینه ناو دینی نیسلام ئیمانین نهگهیشتییه نهوه موستهواپیهی، به نهکثریهت تهجمیعه نهصوات نهوان زور بووینه لهسر رهئییهک، عیلمن پیغهمبهر و جموعی سهحابه لهسر رهئییهکیتکه بووینه، رهئییه نهکثریه لهسر رهئییه نهقهلییهی خواردییه پیغهمبهر مهجبور به رهئییه وان بکا، که به رهئییه وانی کردییه

ضهرهريان كردییه ههموویان ههتتا پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم لهسهری موحاسسه به کرایه، قورئان به تهنگید به زور وضوحیش نا نهوانه بهحس دهکا، لو؟ دیاره تهواو پتهو نهبوونی ئیمان، رهگ دانهکوترانی ئیمان لهناو قلبی ئینسانهکه، ههتتا نهگهر سهحابیش بووبی، له موستهوای مهطلوبی خوای نهبووه، لویی بوویته عهقهبه لهبو نهدا ئیمانی.

ئهو خودایه جل جلاله دهیهوئ ئهو نهوعه ئیشه لهو موستهوایه ئهنا بکری، که ئهو ناکری بهو موستهوایه بهو سهدا سهده بلین، نسبه که ئهوها ناکری پیغهمبهریش صلی الله علیه وسلم تووشی حساب دهبی، لویی ههتتا له غهزوهی ئوحد، له غهزوهی حونهین، غهزوهی حونهین دوازه هزار سهحابینه پاشی فهتقی مهکه، دوازه هزار سهحابی یهک سهحابی یهک خهتهری به قلبی دادئ، ههمووی فهشل دهین، خوی حهزرت صلی الله علیه وسلم تووشی موحاسسه به دهبی، یهک سهحابی یهک خهتهری به قلبی دادئ، خوی پاشان دهچته خزمهت پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم ئیعتیراف دهکا، ناوی سهلهمه بن سهلامهیه سهحابهکه، ئهو قلبه که ئیرادهی خوای تیدا ئیجاد دهکری دهبی فیعلمن وفقی ویستی خوای بی، وفقی خهریتهی خوای بی، ههتا بهو نهوعهی نهبی ئهو ئیمانه کو خوا دهیهوئ، وهکو بینای پیغهمبهر موحهمدی نهبی صلی الله علیه وسلم وهختی ئهو ئینسانه به خهتهراتی شهیطانی وه دهزانی عیلمن چاکه نهوه خهتهراتی ئیمانه، عیلمن ئی شهیطانیشه.

مهتلمن مهوادی سهبر سهحابی له پیش پیغهمبهری صلی الله علیه وسلم رادهکیشری لهسهر لم زیح، گهرما چل و قسوره روژ له قرچهی گهرمیدایه، نهوهی دهبینی پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم سهحابهینککش نهوهی دهبینن.

پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم دهبینی سهحابی عومری ههفتا سآله موجریمهک له موجرمین قرقرتوکهی به دهستی خوی دهی دینی، به چاوی خوی سهحابی دهبینی له داکی له عرضی داکی دهدرئ به رمح، به چاوی خوی پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم نهوانه دهبینی، به چاوی خوی دهبینی پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم سهحابی بهسترایه لهسهر دار لو ناو ئاوی گهرم نوقمی دهکهن لو نهوهی نهفهی قهطع بی، عیلاجیان چییه؟ دهبی ئهو داخيله تهصفیه بی ئهو داخيله دهبی تهصفیه بی بینا بکری، زور جار کابرای سهحابی نهوها تیگهیشتییه تهصفیه بووه، نهما مایتی، کهین کشفی کردییه مایتی له نهسنای میجنه.

لویه رب العالمین (أحسب الناس أن يتركوا أن يقولوا آمنا وهم لا يفتنون، ولقد فتنا الذين من قبلهم فليعلمن الله الذين صدقوا وليعلمن الكاذبين) (العنكبوت ٣)، خهتهک لهبن (صدقوا) (وليعلمن الكاذبين)،

دياره طبعی نینسانی ههتا بهو ههموو تهجاروبانه دانهچی ناگاته نهو سهقهی که خوا دهیهوئی، لویی هه نهفرهک به جوته نهعلی بیته ناو مزگهفتی پیغمبهری صلی الله علیه وسلم بهو میحنانه دانهچووبی، تهماشای سیره بکهن تهماشای قورئان بکهن بوویته سهبهبی فیتنه، هه نهفرهک هه صهحابیهک هه تابعینهک بوویته سهبهبی فیتنه، وه نهوه قاعیدهیه دائیمن تیکرار دهبی، لویی نهگهه تههشا بکهن بینائی دهولتهی ئیمان لهسهه حهفتا صهحابی بووه، عیلمن بهس له حجه الوداع سهه و بیست ههزار نهفر له دوی پیغمبهری صلی الله علیه وسلم نوژی کردییه، له یهکهمین ئیتیلاء لهبهه نهوهی نهو سهه و بیست ههزاره بهس جهمهکی کهمی بهناو بهوتهقهی تهجروبهی ئیمان و قانونی ئیمان داچووبوو، بهس نهو مهجموعیه ماوه ههه که پیغمبهر صلی الله علیه وسلم وهفاتی کرد زوربهیان دینیان واز هینا دینیان بهجهیشت.

جهوابی لویهکهی زور سههله چونکی به قانونی ئیمان دانهچووبوو، به تهسهلسولی نزولی قورئان که قورئان دینه خواری و بینائیان دهکا و سهه سهه رهفعیان دهکا و دهیانگهینیه نهو موستهواپیهی که خوا دهیهوئی، نهوجه پاشان تهکالیفیان لهسهه فهرض دهکری بهو مهرحه لانه دانهچووبوو، مزگهفت مهجوده پیغمبهر صلی الله علیه وسلم ئیمامه، دینه ناو مزگهفتی و نوژی دهکا و لهگهه صهحابهکان به رژی دهبی و نا لهگهه نهوان ذیکری دهکا و تهسیحاتی دهکا و که زهکات دی زهکاتهکهی دههه، رژی دی رژییهکهی دهگری و لهوی وابی ئیمان هه نهوهندهیه، نهخیر به نهطنان به مهلایین شت ههیه له ژوری دهبی ههموی دههچی، که حصهی خوایه درایته شهیطان، درایته غهیری خوی دهبی ذاتی الله به ههموو نهسماء و نهفعالی به ههموو نهسماء و نهفعالی لهناو داخیلی نهو نینسانه ئیجاد بکری، وه مومار سههشی لهسهه بکا.

وه ئیمتیحانی لئیدا ناجح بی نهوجه نهقل بکری لهبو فلان موستهوا، لویی تههشا کهن ههتا لهبو سهراپه پیغمبهر صلی الله علیه وسلم موهاجرینی ئیختیار کردییه، لهو نهوعهی که باریزن ئیلا سیرهی عبدالله بن جهش نهبی نهویش دیاره قهدهری خوی پشانی پیغمبهر دههه، بزانه نا نهوش موحتاجه به ئیعهدهی بیناء سهه لهنوئی.

لویی نهو حالته بیناییه دهبی دائیمه نهوهی بیهوی فیعلن عیلاقهی لهگهه رب العالمین وهکو عیلاقهی صهحابهی بی، وهکو عیلاقهی نهوبهکر بی لهگهه رب العالمین، دهبی به نهفسی تهجروبه دابچی نهخو هه لهخوی را هه لهخوی را نهگهه هاتوو فیتنهک عهقهبهک هات ئیبتیلا نهک هات هه لهخوی و هه نهگهه لهناو ضمنی مهجموعهکیش بی نهوه خوئی به سهههب بزانی، لویی صهحابی که دهبوونه صهحابی پیغمبهری صلی الله علیه وسلم که ههزار و قسور نهفرن به شیر

دانه دهستی به کتابهك دانه دهستی نه‌دهبوونه سه‌حابی، هه‌ه، به بینا به شهو بینا ده‌کران ذاتی (الله) ی جل جلاله به ئەسماء و به ئەفعال له‌ناو داخیلی قه‌لبی ئەو سه‌حابیه‌ی دروست ده‌کرا، پی‌غهمبەر صلی الله علیه وسلم مه‌صنه‌عی هه‌بوو پیاوی تیدا دروست ده‌کرد، لویه له جولی ئوموری موهم که به‌حسی سه‌حابان ده‌کا به‌حسی رجولیه‌ت ده‌کا، نه‌ک ذکوره‌ت نیراتی نا پیاوه‌تی، (من المؤمنین رجال صدقوا ما عاهدوا الله علیه فمنهم من قضی نحبه ومنهم من ينتظر وما بدلوا تبديلا) (الأحزاب ۲۳)، لویی بهو معیاریه‌ته‌ی پی‌غهمبەر صلی الله علیه وسلم له‌گه‌ر جومله‌ی سه‌حابی ماشی و موسته‌میر بوو، جبریل موشاریکه له بینا و هه‌نده‌سه دانان رب العالمین خوی له ناسمان موته‌لیعه، سه‌میعه، به‌صیره له‌سه‌ر ئەه‌داثیان.

پی‌غهمبەرش صلی الله علیه وسلم ده‌وری ئەه‌نده‌ی ئیلتیقات ده‌کا، وه‌کو رادیو ئیلتیقاتی ده‌کا له‌ناو داخیل خوی دروستی ده‌کا، ته‌قدیمی سه‌حابان ده‌کا سه‌حابه‌کان وه‌کو نه‌ینوک له پی‌غهمبەری صلی الله علیه وسلم وه‌ریده‌گرن له داخیلی خویان مو‌عامله‌ی پیده‌که‌ن، ئەوجه پاشان طه‌رحی ده‌که‌ن، لویی دیسان تیکراری ده‌که‌مه‌وه هه‌موو ئایاتی ئەمر و نه‌هی به هه‌ردوو بو‌عد ئەمر و نه‌هی نه‌هاتییه که مه‌طلب له جموعی موئمنین، هه‌نتا ئیمان حه‌قیقه‌ت نه‌بووه له‌ناو داخیلیان سیزده سو‌ره‌ت موته‌کامیل دێته خواری سیزده سو‌ره‌ت نه‌ک سیزده ئایه‌ت، سیزده سو‌ره‌ت دێته خواری جاری به‌حسی ئیمان هه‌ر نییه، لئو چونکی حاله‌تی ئیمانی وفقی ئیراده‌ی خوی له قه‌لبی سه‌حابه و پی‌غهمبەر صلی الله علیه وسلم دروست نه‌بووه.

یه‌که‌مین سو‌ره‌ت که هاتته خواری به‌حسی ئیمانی تیدا زی‌کر کرابی سو‌ره‌تی (والعصر)ه، ساره‌ک و قسور سه‌حابی به خۆیه‌وه خه‌ریک بووه یه‌ک ساری ره‌به‌ق پی‌غهمبەر صلی الله علیه وسلم خوی به خوی خه‌ریک بووه، (یا أيها المزمّل) (المزمّل ۱) که ته‌فسیر ده‌کا به چار فه‌صل، (قم الليل إلا قليلا، نصفه أو انقص منه قليلا، أو زد علیه ورتل القرآن ترتيلا) (المزمّل ۴)، هه‌ر چار فه‌صل یه‌عنی چار فه‌صلی سأل ده‌بی شه‌وه‌کانی خوی هه‌مووی ته‌قسیم کا، سأله‌کی کامیل رسول الله صلی الله علیه وسلم ئەو ئینسانه نازدار و پا‌که که خوا ئیختیار و ئیصتیفائی کردبوو، (إن الله اصطفى آدم ونوحا وآل إبراهيم وآل عمران علی العالمین، ذریه بعضها من بعض والله سمیع علیم) (آل عمران ۳۴)، که پی‌غهمبەر صلی الله علیه وسلم له نه‌سلی وانه، (وآل عمران علی العالمین، ذریه بعضها من بعض)، سأله‌کی کامیل به‌خۆیه‌وه خه‌ریک ده‌بی.

باشه ئەدی ئەو سه‌حابه عادیه‌ی که لهو گۆره‌ی هاتییه ئەنواع و ئەشکال مه‌شاکیل ئیبتیلاتاتی یه‌ومی هه‌یه له‌سه‌ری ئەو ئەقه‌لله‌ن ده‌بی زیاتر به‌خۆیه‌وه خه‌ریک بی، لویه وه‌ره ته‌مه‌شای ناو ئەه‌داثی

قورئان بکه، چ صحابییهك دیسان ئیعاده دهکهموه ئیمانی نهگهیشتنه ئهو موستهواویه خهلهل لهویهوه هاتییه ئیمتیحان لهویهوه تووشی صحابه و جولی صحابه و پیغهمبهر بووینه، لویه دائیمه ئیمانان له بینا کردن دابوو.

مهئهلن شهب مانگه لهناو مهدينهه پروویان دهکرده بیت المقدس، ئیعلامی یههودی ئهوها به قوهت بوو نهشر کرا لهناو جموعی مؤمنین باشه ئهگهر محمد راسته ئیدیعی نبوهت دهکا لۆ رووی له (بیت المقدس)ه؟ عیلمن بیت المقدس قبیلهی یهودیانه، فیعلمن پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم پیی ئیحراج ببوو، لویه رب العالمین ئایهتی دهینته خواری لهسهری: (قد نری) الله یری، ماذا یری؟ (قد نری تقلب وجهك في السماء فلنولينك قبلة ترضاها فول وجهك شطر المسجد الحرام وحيث ما كنتم فولوا وجوهكم شطره وإن الذين أوتوا الكتاب ليعلمون أنه الحق من ربهم وما الله بغافل عما يعملون) (البقرة ۱۴۴) الله یری، الله یسمع، الله موجود، الله رقیب، خوی مودهبیره خوی مودیره پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم شتهك به شتهك بهناو قلبی دادی، یهكسه رب العالمین ئیلتیقات دهکا، جبریل نازانی چ لهناو قلبی پیغهمبهر دایه صلی الله علیه وسلم، ئههما رب العالمین ئیلتیقات دهکا، (قد نری تقلب وجهك في السماء)، پیشانی رب العالمین دهدا یههود وه دهلی، یا ربی یا ربی حهلم لۆ ببینهوه.

لوی لهناو نوێژ صحابی نوێژی لهدوو دهکهن ئهمری لۆ دینه خواری: (فول وجهك شطر المسجد الحرام)، لهناو نوێژی رووی وهردهگیرى جومه صحابییهك تازه موسلمان ببوون، دیسان پروویان وهرنهگیرا گۆتیان موختهمله پیغهمبهر غههتی کردی، ئههما ئهوهی قهیمی پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم لهگهری ماندی بووی خوی تهجاریبی ئیمانی وهرگرتهی لهگهر پیغهمبهری صلی الله علیه وسلم رووی وهرگیرا، چونکی مهدينه که پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم نوێژی تیدا دهکرد تهواو تهقریبهن سهدا سهد و شیبست پشتیان له بهیت دهکرد، له ئهئناى نوێژ کردن قیلهمان بیت المقدس بوو، تهقریبهن سهد و شیبست دهرجه، که پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم لهناو نوێژی ئهمری پیهات (فول وجهك شطر المسجد الحرام) یهكسه لهناو نوێژی رووی وهرگیرا لۆ لای بهیت، ئهو جومه صحابهی که پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم لهناویان ئیشی کردیبه ئهوان خویان لهگهر خویان مهشغول بووینه و ماندی بووینه، فیعلمن ئهوانیش پروویان وهرگیرا لهگهری له قهناعهتی خویان پیغهمبهر غههت ناکا، حهتمهن وهی بووه لویه رووی وهرگیرایه.

ئههما ئهوانیتکه گۆتیان موختهمله ئیجتیهادی کردی پیغهمبهر صلی الله علیه وسلم، لویه پاشی نوێژ موعاتهبهی کردن، باشه لۆ ئهو جموعه وهیان نهکرد چونکی عهقلیان لهناو مهوضوع ئیش پیکرد، لۆ

عقل کاریان کرد چونکی به قهناعهتی خوین موئمین به رسول الله صلی الله علیه وسلم، و أشهد أن محمدا رسول الله لهناو قهلییان جارئ تهواو تهئبیت نهبووه، لویئ پیغمبهر صلی الله علیه وسلم بهو قاعیده ئیمانیه لهگهریان بوو، (آمنوا) ئهوجه (و عملوا الصلحات)، (آمنوا) ئهوجه (و عملوا الصلحات)، (آمنوا) ئهوجه (وهاجروا)، ئهوجه (الذین آمنوا وهاجروا وجاهدوا فی سبیل الله بأموالهم وأنفسهم أعظم درجة عند الله وأولئك هم الفائزون) (التوبة ۲۰)، ههموو قورئان ئهوایه ههمووی کومپلیت، له بهقهرهوه ههتنا (قل أعوذ برب الناس) (الناس ۱)، بهکهمین جار (آمنوا) پاشان (وهاجروا) پاشان (وجاهدوا فی سبیل الله)، دوو تهقسیمه: ئهلیف (بأموالهم) پاشان (بأنفسهم).

ئهمما ئهگهر (وجاهدوا بأنفسهم) بی پاشان (بأموالهم) بی ئهوه قاعیدهکه مهعکوسه، نهفسی ئهمهره نادا ئهوه عقل کارییه تییدا، رب العالمین بهجیی دئلی لهبو موهممهی خوئی دیسان خوئی موراجهعهی خوئی بکا، موراجهعهی ئیمانی خوئی بکا بگهرئتهوه، فیعلن سهر قاعیدهی رهیبانی مهطلوب، لویه ههتنا ئیمان دروست نهبی هیجره دروست نهبووه، بهحسیشمان کردیه هیجرهت حالتهکی ئیمانیه، (والرجز فاهجر) (المدثره) (واصبر علی ما یقولون واهجرهم هجرا جمیلا) (المزمل ۱۰)، ئهوه ههمووی ئیمانه حالته لهناو داخیلی ئینسان، ئهوجه عهکس دهبی لهبو موقابیل ههجره فلان حالت دهکا، ههجره ئینسان دهکا پاشان ههجره مهوقعی جوغرافی دهکا، ئهوه ههمووی ئیمانه (وجاهدوا فی سبیل الله) حالتهکه ئیمانه لهناو داخیلی ئینسانی سهحابی دهبی دروست بیی، ئیمان بیگهینیه ئهوه موستهوایهی فیعلن بتانی ئهوجه ئهوه جیهاده بکا، لهگهر ذاتی خوئی گهیاندبته ئهوه سهقفهی فیعلن جیهاده لهبو وهطنهی نهکا، جیهاده لهبو مال نهکا، جیهاده لهبو سومعه نهکا، جیهاده لهبو کورسی نهکا، جیهاده لهبو ههر شتهکی دونیهوی نهکا فی سبیل الله بی صرف، جیهاده لهبو وهی نهکا مهنصبی بدهنی مهسئولییهتی بدهنی، وهزارهتی بدهنی یان له ئینتیخابات موشارهکه بکا (جاهد فی سبیل الله) صرف فی ذات الله.

ئهوجه مهرحلهی بهکهم (بأموالهم) چونکی رب العالمین خالیقی ئینسانه، دهزانی مال زور جار له ذاتی بهشهریش موقهدهرتره لهکن بهشهری، ئینسان مالی زیاتر خوشدهوی له ذاتی خوئی، لویئ موختهمله لهسهر مالی بکوژری، مالهکهی نهدا بیکوژن زورمان گئی لیبوو لهسهر کلاشنکوفهکی کابرا نهیدایه یان لهسهر سوچی بهرازلیهکی کوژرایه، مالهکهی خوشویست له ذاتی خوئی، لویئ دیاره دهبی ئیمانی ئیش لهسهر بکری بگاته ئهوه موستهوایهی ئیمانی خوشتر بوئ له مالی، ههر که پیغمبهر صلی الله علیه وسلم هاواری کرد مالتان بینن مالهکهی ههموو دانئ، ههر که هاواری کرد ههموو وهرن ههمووی حازر بن.

لۆیه پیغمبەر صلی الله علیه وسلم پاشی سړیه ی عبدالله بن جهش دهستی به بینائی داخلی کرد، عسکریین چی کرد صحابی تشخیص کرد وهره فلان و فلان و فلان نهنگو نهوه دهچته ناو فورس هرچی خیطه طی عسکری فورس ههیه هرچی خیطه طی فیکری فورس ههیه، هرچی ناو میلهتی فورس ههیه همووی دیراسه دهکا و دهینی.

فلان کوری فلان نهنوو دهچییه ناو روم نهوانه یهک یهک تشخیص کران لۆ؟ لۆ نهوهی فیعلن نهگهر هاتوو پیغمبەر صلی الله علیه وسلم رۆژهک له رۆژهکان کهته مواجهههیان، بزانی خیطه طی فورس چییه؟ خیدهی حهربیان چییه؟ کو تفکیر دهکن؟ ههتا ئوسلوبی تفکیریان یهعی مهئلهن که داینا کابرای فورس نهوشیروان له بهرامبهریتی، بزانی نهوشیروان کو تفکیر دهکا، دابنئ نهوشیروان له بهرامبهریتی یان کیسرا له بهرامبهریتی بزانی نهنو نهنوره کو تفکیر دهکا، که زانی کو تفکیر دهکا دهزانی نهنو دوزمنه کو لۆی دئ به چ ئوسلوبهک لۆی دئ، باشه کو دهزانی به تفجیری عقلی نهنو صحابهی که دهینیرته ناو فورس.

صهحابیتکه بینیرته ناو روم، یهک لهوانه لهو صهحابانه ناوی زهید بن ثابت ئهنصاری بوو، له فهترهکی زور کم ناریدییه هفت جئ نهنو موشریف بوو لهسهر صهحابییهکانیتکه، ههتا کابرا له فهترهکی کم که هاتهوه بووه سهفیری پیغمبەر صلی الله علیه وسلم، موتهرجیمی پیغمبەر صلی الله علیه وسلم لهبو هفت زمان، قبتی دهزانی، حبهشی دهزانی، رومی دهزانی، فارسی دهزانی، تورکی دهزانی یهک صهحابیش بوو، نهنو عقلی نهنو شعوبانهشی همووی هینابوو به تفقاریر تهقدیمی پیغمبەر کردبوو صلی الله علیه وسلم.

ما عهدای وان، صهحابی ههبوو ناوی عهروهت ئبن مهعود و غهلیان ئبن سهلمه ناریدییه ئوردن، موخافهظهک له ئوردن ههیه ناوی جهرهشه، لهوئ مهصانعی روم ههبوو عسکری نهنو دوو صهحابییهی تهسلول پیکرد لهبو نهنو مهنطهقهیهی، نهنو دوو صهحابییه بچن لهوئ هرچی خیطه طی عسکری ههیه ئی حروب وه ئی دروستکردنی نهجهیزه همووی نهقلکن لهبو پیغمبهری صلی الله علیه وسلم، نهوانه همووی سوفرای عسکری بوون، لۆیه موبتهگیری دهبابه صهحابینه، نهنو دهبابهی که ئیستا مهوجوده موبتهگری موصهفهبه دروع صهحابینه، نهنو دهبابهیهی که ئیستا عسکری له ناوی خۆی هشاردایه ومختی خۆی پیغمبهر صلی الله علیه وسلم ئیشرافی کردییه لهسهر نهنو نهنو دهبابهیهی بهو نهنو عهی ئاگری هاوئیشتییه دهبابهکه.

عقولیان له موستهوای ئیمانیان بووه، نهک له موستهوای ئیمانی نهنو نهنورهی که فیعلن چوو ئیشکالی لهبو پیغمبهر و لهبو جموعی صهحابهی دروستکرد، لۆ نهنو نهنو ها بوو لۆ نهوانه نهنو هانه؟ نهنو

بهناو مهدرهسهی ئیمانی دانهچوبوو ئه‌مما هرچی ئه‌وانه هه‌موو به‌ناو مه‌درهسهی ئیمانی داچووبوون، لویه پیغه‌مبهر صلی الله علیه وسلم که ئیشی ده‌کرد له‌ناو جموعی سه‌حابه موئمینین و له‌ناو مه‌دینه، موحووله‌ی ده‌کرد هه‌مووی بگه‌ینته ئه‌و سه‌قفه مه‌طلوبه، هه‌موویان ئه‌گهر هات حالاتی عه‌سکری موسته‌قبه‌لی دروستببی، عیتادی مه‌وجوده، له‌ناو مه‌دینه‌ی مه‌عمه‌لی دروستکرد له‌بۆ دروستکردنی شیر و زریو و رمح و لۆ ئه‌وه‌ی ئیعتیما‌د له‌سه‌ر جو‌له‌که‌ی نه‌کا.

پیشی سێ موحواضه‌ری به‌حسی ئه‌وه‌مان کرد پیغه‌مبهر صلی الله علیه وسلم له‌گهر یه‌هود کو ته‌عامولی ده‌کرد، چونکی یه‌هود مه‌صانعی ئه‌سلیحه‌یان هه‌بوو به‌ کریش ده‌یابدا عه‌ره‌به‌کان لۆوه‌ی یه‌کتری بکوژن، پاشانیش کرئیه‌که‌ی بده‌نه ناو ده‌ستی یه‌هود، له‌ناو ده‌ستی یه‌هود بنین، ئه‌وانه‌مان به‌حس کرد لۆوه‌ی فیعلهن سبه‌ی دووسبه‌ی یه‌هود موته‌حه‌کیم نه‌بی به‌ مه‌صادی‌ری ئه‌سلیحه، که شه‌ره‌ک بوو به‌ینی پیغه‌مبهر و به‌ینی هه‌ر مه‌جموعه‌که‌ی کافرین و موشریکین، موقایه‌ظه‌ی ئه‌سلیحه نه‌کهن له‌گهر پیغه‌مبهری صلی الله علیه وسلم وفقی شروطی خۆیان، نه‌ه ئه‌سلیحه‌ی خۆی هه‌یه پیغه‌مبهر صلی الله علیه وسلم.

باشه کو ئه‌سلیحه ته‌ئمین ده‌کا؟ عه‌ن طه‌ریقی مه‌صانعی، فیعلهن سه‌حابی که چوونه روم و فورس هاتنه‌وه هه‌ریه‌که سیلاحی پێدروستکردن، سه‌حابیه‌کی نارده هیند که هاته‌وه موهه‌نده‌ی هینا، ئاهو سه‌یفه موهه‌نده ئی ئه‌و زه‌مانه موهه‌نده‌ی پێده‌گو‌ترئ، نه‌وه شه‌یره‌که سه‌بیکه‌ک ئاسن تیکه‌ل ده‌کرئ له‌ناو ئاگر نه‌وه شه‌یره‌کی لێده‌رده‌چی شه‌یره‌که ناشکی، هه‌م سووکه هه‌میش زۆر ئیشی پێده‌کرئ، زه‌مانی پیغه‌مبهری صلی الله علیه وسلم ئه‌و شه‌یره کابرا له هینده‌وه له‌گهر خۆی هینا، ئه‌و سه‌بیکه‌یه له‌ناو مه‌دینه له‌ناو مه‌عمه‌ل سه‌به‌ک کرا ئه‌و نه‌وه شه‌یره‌ی لێده‌رچوو.

ئیمان عه‌قل ده‌داته ئینسان، ئیمان عه‌قل ده‌داته ئینسان عه‌قله‌که مه‌وجوده هه‌تا ئیمان نه‌بی شه‌یطان ئیشی پێده‌کا، که ئیمان هات شه‌یطان سه‌حب ده‌بی ئه‌وجه مه‌لائیکه‌ت دئ ده‌فعی ئاهو عه‌قله‌ی ده‌کا له‌بۆ ئیراده‌ی خوای، لویه ته‌عبیه‌ی ناو داخیلی مه‌دینه له‌و قووه‌ته‌ی دا‌بوو پیغه‌مبهر صلی الله علیه وسلم که ئیعلانی حالت طواری بکرئ هه‌موو شه‌عب ببنه‌ جه‌یش، شه‌عب هه‌مووی ببنه‌ جه‌یش، خه‌له‌ل له‌ داخیلی نه‌بی، لویه له‌ غه‌زوه‌ت ته‌به‌وک نه‌فیری عام ئیعلانکرا، به‌ هه‌موو سه‌حابی به‌ پیر، به‌ گچکه، به‌ گه‌وره، به‌ منداری، به‌ ژن، به‌ پیرئین، هه‌مووی بوونه جوندی به‌س سێ سه‌حابی نه‌بوو، (وعلى الثلاثة الذين خلفوا) (التوبة ١١٨)، لویه له‌ قورئان رب العالمین به‌حسیان ده‌کا، شه‌عب هه‌مووی بوونه جوندی به‌س سێ سه‌حابی رب العالمین عیتابی لێیانکرد، موحواسه‌به‌ کران له‌سه‌ر نه‌هاتن به‌ چ؟ به‌ ئیمان.

ههنبهله غهسيلي مهلائيكهيه يهكهمين شهو بوو زاوا بوو، پيغهمبهر صلى الله عليه وسلم نيماني گهياندبووه نهو موستهوايهي لهكن عهروسه و بووكي خوئ ههر بهس نهونده گيي له داعي قيتال بوو يهكسر خيزاني خوئ بهجييهشت، شههيديش بوو جهنايهتي لهسر ههيه، سهحابي نههشا دهكن ئاوهك له عاسمانئ دئته خواري لهسر ههنبهلهي، ناشيين دهستهك ههبي ئاهو گوم گومهي گرتيي، ئاهو دؤلكهه گرتيي ئاوهكي موستهمير دئته خواري لهسر نهو سهحابهيهي، چوون ئيعلاني پيغهمبيران كرد صلى الله عليه وسلم، يا رسول الله حالتهكي نهوايه غير طهبيعي، فهرموي بهلي نهوه مهلائيكهتهكهيه دهستي گرتييه موستهمهله ههنبهله حالتهي جهنايهتي لهسر بووي، كه گهراوه مهدينهه له خيزاني بپرسن فيعلن كه چوون له خيزانان پرسی گوتيان بهلي حالتهي جهنايهت بوو.

ئيمانه ئهويته ههموي ديعايهيه ههموي قشرهيه به فيكر و به عهقل و به طهرح و ههموي ئيعلامه، بهس ئيمان حهقيقهته، ئيمانيش ههتا نهگاته نهو موستهوايهي خو عوذري ههبوو، به ئولوف سهحابي له خزمهت پيغهمبهرهيه دهتاني ديفاع لهو دينهه بكا دهيتاني نهچي نهما ئيمان نايهيلي. عهمر و بن جهنوح سهحابي بوو، عومري حهفتا سال بوو شهلهش بوو، لاقهكي بستهك كورتر بوو، سهحابيتهكه عومري نوههت سال بوو به چار كوري برنديان دهكرد لهسر حهيوانان دادهنا، نهگهر ئيمان نهگهيشته نهو موستهوايهي چ دهفعي دهكا؟.

دوعا و تهمننا دهكه له باري تهعالا ئيمانهكي نهوامان بداتي، تهوصيهي خوشم و جموعه نهو برادره ههزبانه دهكه موراجعهه ئيماني خو مان بكهينهوه، ههر به تهرتيبي نزولي قورئان ئيمانان دروست كهين، ئيمان به بهقهره و به سورتهي بهقهره دروست نابي، قهناعتان ههبي با ههر له ئهلف و بي قورئان ههتا نهو سهري خهتم كهين، نهوه روژئ خهتمهكي بكهين ئيلا مومارهسهي ئيمان نهكرو به (اقرا)، به (قم الليل) نهبي فائدهي نيهه.

لويه ديسان دوعا دهكه يا ربي ئيلهام و تهكهرومان پييكهه ئاهو حالتهمان تيدا دروستيبي، نهو قهناعتهمان تيدا دروستيبي، بيينه ئاهو جيله دينهكهه پيبي نهو ئيمانهشمان پيبي، نهو قهناعتهمان پي تهكهرومهكه، كه فيعلن پيمان بكرئ نهو حاله ئيمانيهه له داخيلي خو مان دروستكهين، به قسه و قسهروك به بيينه و به به كيتاب و به شريت و به فلان زور خو مان مهشغول نهكهين، به ذاتي الله جل جلاله به شهخصيهتي رسول الله صلى الله عليه وسلم خو مان مهشغول كهين، ئاگامان ليبي شهيطان لاقمان نهخزيني.

ئەمەى گەنج قەناعەتتەن ھەبى زىنا و فاحىشەمان پىناکا شەيطان، لەوەى دەرچووینە ئەو ەبىە شەيطان ئەو وەسوسەمان لۆبىنى، ئەمما شتەتکەمان لۆ دەنى بزەنن ئەویش ياخود رىائە، ياخود ەسادەتە، يا کىبرە يا حىقەدە يا بوغضە يا سەو ەننە ئەوانە ھەمووى دەردن لەناو داخىلى ئىنسان مانەن لەبۆ ئىمان، موخاوملە بکەن ئەوانەش کەشف کەين ئەوانەش لە قەلبى خۆمان دەرپىنن، (انە على ما نقول شهيد)، أقول قولى هذا و أستغفر الله لى ولكم سبحان ربك رب العزة عما يصفون و سلام على المرسلين و الحمد لله رب العالمين.